

Universitätsbibliothek Paderborn

**Preceptorium diuine legis venerabilis fratris Joha[n]nis
Nider de ordine predicatorum**

Nider, Johannes

Nurnberge, 28.VII. 1496

Sextum de sobrietate [e]t ebrietate [e]t filiabus gule.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31252

Preceptum

VI

Capi. VI

splendide. Sufficit enim hoī sano q̄ nō est puer aut inquietus labore q̄t bis in die sumere cibūz aliter facere morem porcoꝝ et bestiaz ē seruare. Est enī prouerbium vulgare. Semel sumere cibūz est diuinū. bis humanū. ter et ultra bestiaz. Septima ē nouat incōsueta sumere. Hec ē em̄ cā quare fīm suā peri odū bestie diutius vñnt q̄ hoīes qdē vñtāt quoꝝ periodus. Id est. spatiū vñte est fīm p̄. In t̄pīs septuagintā annī. Si aut̄ in potētatiꝝ octuaginta annī ampliꝝ eoꝝ laboꝝ et doloꝝ. q̄ hoīes qdā noua et incōsueta sumūr cibaria. bestie hō sp eadē vivacca fēnū. **Vñ Eccē. x.** His potētatus brevis vita. Octava ē qñ hō multis et varijs feruulis et poti- bus vulteti. nō ad sustentandū nām. h̄ ad irritandū gulā. **Hic** fecisse vñdeſ d̄ſſuerus rex gētis. **Hester. i.** de quo factō cōuiuto solennissimo dīſit. **Hi-** bebat qui inuitati erāt aureis pōculis et alijs atq; alijs vñtis cibī inferebant. **Nona** est cū p̄ciosa vel sumptuosa ni- mīs q̄ peurat nō habēs respectū nīl ad hoc q̄ sūt maḡ saprosa. **Prop̄** qđ dñs vñdet quīq; nullibus nō rara. h̄ cōia in ista terra in qua fuerūt p̄cu- rasse. cū de qīng panībus hordeaceis et dīrobꝝ pīscibꝝ satiavit eos. Non em̄ legit q̄ potūz vñi dederit. carnes aut̄ de pane triticēo. q̄ colbꝝ cōia sufficiunt et pl̄v nōmīq; p̄ficiunt. **Quo** ad tertiu p̄ncipale dubitatur. qñ gula p̄ctū sit morale vñ. **Kū. b3** **Chō.** vñl. 3. Qñ hō tñ amat et desiderat delectatiōes in cibis. vt p̄p̄ eos p̄seqūndos deū p̄tēnit paratꝝ agere vel etiā agēs p̄tra diuina p̄cepta vñmōi delectatiōes con- sequat. tñ est mortale p̄ctū. q̄ prepo- nit h̄mōi delectationē deo. **Enī** vñ q̄ amat h̄mōi delectatiōes plus debito. citra tñ deū. q̄tā licer amet et deside- rer plus debito h̄mōi delectatiōes. tñ nequāq; vell et ppter eas agere contrā

legem dei. tñc est veniale peccatū. Et hoc vñlt Aug. in Fīmone de igne pur- gatorij. vñl dīſit. **Quoties** aliquis in cibō aut̄ potū plus accipit q̄ necessi- sit ad minuta peccata nouerit p̄tinere. **Et** hoc intelligit cū ppter amore ole- ctationis hoc cōtingit quā plus debi- to amat. licet cīstra deū. **Quādo** autē gula quo ad potū sit mortale p̄arebit statim. **Ex** premissis p̄z q̄ gula est pec- catū mortale. quādo ppter crapulam felunia ecclesiæ vel missa in diebus do- minicis vel magnis seu precipuis fe- stis negligit. **Secūdo** possit esse mor- tale. qñ consciētia alicui probabilit̄ dicaret. q̄ comedere vel bibere ultra talē mēsurā ēt deſtrictio nature. vel soluere ieiunium ratiō die. et comedere tales cibos. etē contra preceptū ecclē- sie. vel scādilizaret notabilit̄ proxi- mū. **Tertio** possit esse mortale. quan- do quis comedere vel biberet sine di- ſpēlatione vel necessitate contra illud qđ vñvit. **Patet** ista. quia in omnibus istis homo paratus ē facere cōtra deī preceptū ppter gulam.

Capitulum. vi.

Dicitu est in p̄cedētibus de vñs spele epamie. vñdeſ de p̄līmo nīa seu frugalitate q̄ est mode- rata sumptuō vel subtracō cibi fīm re- cratiō rationē. **Iam** dīſcēdū est de alta spele. vñdeſ de sobrietate. que est vir- tus disponēs hominē ad habendū se bene circa vñsum potus inebilitare vñ- lenti. **De** qua tria tanguntur. **No.** q̄ necessaria sit sobrietas. et quid sit vñ- cium sibi oppōsum sc̄z ebrietas. **Se-** cundo de fistibus gule. **Tertio** de re- medijs vñdebis gule. tam quo ad par- simoniā q̄ quo ad sobrietatē. **Etū** **E** ad p̄mū notandum q̄ sobrietas est virtus inclinatis hñtēt ut dictū est. vt vñat potū tēperare in q̄litate. in quantitatē. et sic de alijs. vt dictū fuit in p̄mo et secun-

do notabili precedentis capituli. Et est
virtus multum necessaria eo quod usus mo-
deratus homini maximus vini plurimus
coferat corpori et aie. Et modic⁹ excessus
multum nocet. quia sua famositate tur-
bat caput ⁊ impedivit rōnis. magis
quam excessus cibi.

Enī Ecclesiasticus. xxxi. Equa
vita hominibus vīnū in sobriestate po-
tatum. Et ibidem. Exultatio anime et
cordis vīnū moderate potatu. Secūdo notandum. q ad moderate sumē-
dū potum quinq⁹ exempla inducūt. Primo
abstinentia eoz quod fuerūt et sunt ex-
tra fidē catholicā. Nam sarracent fin
suam legē perpetuo abstinentiū avīno.
Itē Psalme. xxv. rechabite in veteri
lege nuncq⁹ bibebat vīnū. Itē tertio illud qd⁹ dicit Numeri. vi. Nazarei tē-
pore p̄secratiōis sue nō bibebant vīnū.
vel aliud qd⁹ inebriare posset. Quarto
narrant hystorie quod karolus magnus
non bibebat nisi ter in mēsa. Similiter
quinto legit. quod Audouinus rex franco-
rū invase ex quo bībit habuit tempo-
re Huberti signū vīcū ad qd⁹ ei minis-
trabat vīnū. et residua totū implebat
aqua. Si tales gentiles iudei et reges
moderate biberūt. quanta verecūdia est
simplices xp̄ianos in potu excedere.

Contra uorādū qvīnū multa mala
facit abusib⁹. Primo incitat ad libi-
dinem Proverb. xx. Luxuriosa res vī-
num. et sic p̄tinētiā destruit. Secundo fa-
cit turbationē ad alios quod audaciā ge-
nerat Ecclesiasticus. xxxi. Vīnū multū potatu
irritationē facit. et sic pacē tollit amici-
tias. Tertio facit blasphemare. Vīnū sup illō. i. Cor. x. Siue comedat siue
bibat. dicit glo. Si vīnolentia te in-
gurgites quicūq⁹ laudes lingua sonet
vīta blasphemari et sic dei laude tollit.
Quarto facit fatigē loqui. ii. Esdras. iij
Homines facit per talēta loqui. Et sic
tollit lingua disciplinata. Quinto vī-
num incitat ad vanaz leticiā. iij. Esdras

.iij. Omne menē cōuerit in securis-
tem locūditatē et nō meminit omniē
tristiciā. et sic tollit lucū qui ē qdā bes-
tīdō vie. Sexto obscurat intellectū.
Ecclesiastes. iiij. dicit Salomon. Ut a-
nimā meā melius transferem ad sap-
ientiā. cogitani a vīno abstrahere sīaz
mē. Sicut etiā Daniel. i. et Daniels
.x. Daniel idem fecit. et sic tollit deno-
tionez. Septimo spostatare facit inter-
dum ad litterā religiosos et non p̄seue-
rare. Vīnū Ecclesiasticus. xix. Vīnū apostatare
facit. et sic tollit p̄seuerantia. Quar-
to notandum quod circa potuz vīnī multa
cōtingunt reprehensibilia. Primo in
quālitate. Iō. j. Timoth. v. Modico
utere vīno. Herū. Si tū robis placet
autoritas apli de bibendo vīnū. obse-
cro. ne tradatis obliuionē quod dicit. mo-
dico. Scđo in vīnero et varſerate vīno-
rū. Nā in nobilissimo p̄uino quod apd
gentiles legit habitū fuisse. Hester. j.
nō legit quod diuersa vīna fuerint mini-
strata. h̄ vīnū abūdans ministrabatur
ibi. nō vīna. Ibidē p̄mo. Tertio in qd⁹
tate p̄eisibilitatis. Unde vox pessimor.
Sap. ii. dicit. Vīno p̄ciso nos imple-
amus. Quarto in actōe quo ad fortis
vīna. Ecclesiasticus. xxxi. P̄sufficiēs ē hominī
num exiguū. id est. debile. Quinto in
tempo p̄vīcib⁹ extraordīnarie bibēdo
peiores asinis quod certis vīcib⁹ adaqñt.
De his Proverbi. xxiiij. Qui ve: nonne
bis qui morant in vīno. Presata oīa
indecēta sit in seculari. p̄sertim i mu-
liere vel puer. p̄elora si clerico. h̄ p̄e-
sima in religioso. Nec quidā de im-
moderantia vīni sumptū dicere sunt quod con-
tingere p̄t in ebrijs. et etiā in nō ebrijs.
sed ebrietas speciale malū est vīcūm.
Et fin Thōm. sedā. iij. q. cl. capiſ du-
p̄ leſter. Vīno modo p̄t dicit quēdā
defectū homis. qui accidit ex multo
vīno. aut alio potu sumoso potato ex
quo sit ut homo nō sit cōmpos rōnis

Preceptum VI

Isto mō nō est culpa cum sit voluntaria. nemo em̄ vult hīmōi ebrietatē salārem q̄ se vel solam. sed est defectus q̄dām culpam consequēs. Alio modo actum dicit. quo q̄s in hunc defectus incident. vt est interior volitio potatōis immoderate. aut est ipsamer exteroz potatio immoderata z inebriās. Et pōt ista ebrietas cōtingere triplicis. Primo q̄ homo nesciat potū esse immoderāti z inebriare potēt. q̄ forte ignorat for̄titudinē vini t credit se rāto indigere potius sic inebriāt. nīc de Noe videſ ē factū Gen. ix. Et hodie ptingere posset. vi siq̄s in itinere pegrinando multū fatigat⁹ z coleafat⁹. nesciēs fortitudinē vini illi⁹ terre biberet in q̄ntitate q̄ntum crederet se indigere. z tñ ppter nimia fortitudinē vini quā oīno ignorat inebriāf aliquiter. Sūliter ptingere posset de aliquo simplici q̄ putaret se debile vīnū bibere qđ tamē sibi p industria for̄ivīno lymphatū eēt. eo pernitit ignorāte. z sic pōt ēē ebrietas si ne pētō. p̄cipue si nō ex alīq̄ negligētia hoīs contingat. Secundo mō sic q̄ homo p̄cipiat esse immoderatū potū nō tamē estimat ip̄m inebriare potēt. z sic esse potest cum peccato venia li. co modo quo sagius dictū ē de gula. Tertio mō pōt ptingere q̄ aliquis tñ p̄cipiat potū esse immoderatū inebriatē. z tñ magis vult ebrietatē incurrere h̄ abstinere. z sic ē peccatū mortale. quia talis volēs z scies priuat se vīnū rōnts. qđ ē optimū hoīs. z sine q̄ nec virtutes oīat. nec vicia declinat. Et h̄ vult Aug. in simone de purgatorio ubi dīc. q̄ ebrietas si sit assidua ē peccatū mortale. nō intēdēs p̄ h̄ q̄ ebrietas fiat mortale p̄ solā iterationē. h̄ iō q̄ non pōt ēē q̄ h̄ assidue inebrietur quin sciens volēs ebrietatē incurredū lepe experitur fortitudinē vīnū.

E suā habilitatē ad ebrietatē. Quo-

Cap. VI

ad secundū principale norandū. q̄ q̄ ponit Grego. xxv. moral. filias. q̄ ex gule vīcto generant que erāz sunt cause vel occasiones alioz multorū malorū corporis z animē. Prima ē hebetudo sensus circa intelligibilia. Alles em̄ rōnis obtundit. z hebetat q̄ immoderatā ciboz z potū sumptuē apter sumositas inde surgētes z caput turbates. Nas sicut fenestra obstruēta līmo obtenebraf. sic intellectu cibis z potibus obscurat. Secunda ē inepta leticia. Cū em̄ q̄ immoderatā cibi z potus quasi sopitum est rōnis gubernaculum. tunc sequunt ut plurimū multe deordinationes in appetitu z male iordinate passiones. z sp̄cialiter vaga quedaz leticia z inepta. Tertia filia ē multilo quiū p̄ qđ intellegi pōt inordinatio locutionis sive q̄ ad supfluitatē verborū. sive q̄ ad honestatē eoz. vtrūq̄ em̄ oris ex inordiata sumptuē ciboru z potū. Vñ Grego in pastorali. H̄i gule deditos immoderata loquacitas caperet. diues ille qui epulatus quotdīe splēdide dicīt in lingua graī⁹ nō arderet. Quarta filia dicit scurrilitas. id est. q̄dam levitas in exteriorib⁹ motib⁹ z gestibus. sive q̄dam iocularitas q̄ risum mouere solet vi dicit glo. Eph. v. Unde dicit Gregorius omel. de diuite epulōne. Prima male cōiuātib⁹ culpa fabulat loquacitas. loquacitatēq̄ ludē dissequit levitas. Scribit em̄. Sedis populus manducare z bibere z surrexit ludere. Quinta filia est imundicia corporis que potest attēdi fm̄ inordinatā emissionē q̄rācūq̄ supfluitatū. z maxie semis. aut p̄ vomitū. Sequunt etiā alia plura mala aier corporis ex gula. Primo atraria. q̄ plura fercula volētes h̄re vel delicata vītualia facilius conant p̄ phas z nephias acq̄re. t̄palia. Vñ Hiero. Delitie z epit-

larum varieras anaricle someta sunt.
Hec sequit luxuria. **Vñ** **Pterony.**
Dēdu **E**ua in paradiſo abstinuit. vir-
go fuit q̄cito p̄ceptū abstinentie viola-
vit corruptionē sensit. **T**ertio ira et in
vidia. **Vñ** **ij.** **R**eg. **vii.** **A**bsolon fecit
cōiunctū et interfecit fratre suū **A**man
cū temulent⁹ eērvin⁹. **Q**uarto p̄ acci-
dā requiez p̄stat demonib⁹. **J**ō legio
demonū dixit **Mar.** **v.** **N**oste nos in
gregē porcoꝝ. qđ dñs q̄misit eis in si-
gnū q̄ gulosi sūt. fm glo. demonū ha-
bitacula. **Q**uito grauat sp̄m et ab omni
deuotione deicat. **Vñ** **Auc.** **xxi.** **A**ttē
dite ne grauent corda v̄ra crapula et
ebrietate. **C**rapula autē ē cruda epula
qñ tm de cibo sumit q̄ calor naturalis
nō sufficit ad eius decoctionē. **S**exto
sequit corpis infirmitas. imo infirmi-
tates plures. **J**ō **Ecc.** **xxvii.** **I**n m̄l-
tis em̄ esclis erit infirmitas. **S**eptimo
sepe mores sequit. **Vñ** **Ibidz.** **P**ropf
Frapylam multi perierūt. **A**quo ad
tertiū principale notandū. q̄ ptra gu-
lam sunt plura remedia. **P**rimū ē fer-
mo dinus. **H**oc dat dñs **Matth.** **iiij.**
dices diabolo de gula temptanti. **N**on
in solo pane viuit hō. h̄ in omni verbo
qd̄ pcedit de ore dei. **A**d l̄ram em̄ fre-
quēs sp̄ualis cibi studiū gylā restrin-
git. **S**ecundū est moderata occupatio.
Vñ **Prouerb.** **xxi.** **D**esideria occidūt
pigrū. noluerunt em̄ q̄cī man⁹ eius
operari. tota die p̄cupisseit desiderat.
Ad litterā nāq̄ aures oculos desiderat
rumores. oculi vanitates. et os gulosā.
Tertiū em̄ elongatio ab his q̄ dant oc-
casione excedēt i cibo et potu. **S**icut
sumi delectabilias. varietates vel in-
metas ciborū. **F**ugere em̄ ivitio gule
sc̄ luxurie viciorosuz ē. **Vñ** **Gen.** **vij.**
dī. **M**ulier vidit lignū q̄ bonū eēt ad
vescedūt pulcrū oculis aspectuq̄ de-
lectabile. tūlit d̄ fructu illi⁹ et comedit.
Quartū ē p̄siderare freqnt q̄lis p̄

morte caro sit futuſa. **N**ō docet Gre-
go. dices. **N**ihil odeo valet ad domā-
duz carnis desideria sic cogitare q̄lis
sit futura mortua. **Q**uinū ē medita-
tio eterne cene quā nō vel tarde gusta-
bunt q̄ in prandio hui⁹ seculi se siliq̄s
porcoꝝ reficiunt. **H**ic etiā cenā aude
gustare negt q̄ in prandio se repleuit.
Vñ **Matth.** **v.** **B**eatū q̄ esurūt et siti-
unt iusticiam. qm̄ ipsi saturabunt. **S**i
beati q̄ esurunt. q̄ beatiores q̄ satura-
bunt. **H**exū est cōsideratio malop̄ q̄
gula facit i secundo mēbro tactop̄. **N**āz
triplicē infert mortez culpe. corpis. et
eterne dānatōis. **Vñ** **Job.** **vj.** **G**usta-
re q̄s poterit q̄b gustatū assert mortē.
Nā sicut cū prudēdissima mēsura su-
mis medicina vel tinctaca. sic sumi de-
bet discretissime virtualia. **S**eptimū
est p̄sideratio penitie xp̄i in set mem-
bris suis. **T**hren. **vij.** **R**ecordare paup-
tatis et trāsgressiōis et fellis. q̄ ad p̄mū
Quis etiā q̄ ad alterū cogitare posset
pauperū. p̄ vīctu sollicitudines. labo-
res. modicitates. et exiguitates q̄s pa-
tiunt captiuī. mēdici. vīdue. et di ami-
ci. **O**ctauū et optimū ē dei grā. **Vñ** q̄
laborat h̄ guleyicio d̄ orionib⁹ insta-
re. **J**ō **Job.** **iiiij.** **Q**ui biberit ex aqua
quā ego dabo ei nō sitiet in eternū. **E**t
Heb. **xij.** **O**ptimū ē grā stabilitate cor,
nō esclis q̄ nō p̄fuerit abulatib⁹ i eis.
Capitulum. **vij.** **D**e abstinenția et
selunio.

D E abstinenția et selunio tria sūt
nūc vidēda. **P**rimo q̄ sunt vit-
litates cōsequētes selunū et q̄
mala seq̄nt nō selunates. **H**ec q̄ te-
neant ad selunāduz. qñ et q̄lit. **T**ertio
de potētia abstinențe in hoie. **A**ttuz
ad p̄mū nōndū p̄. q̄ selunū fm̄ **Tho.**
in. **liij.** **dī.** **xv.** ē p̄simonia vīct⁹ abstine-
tiae ciborū. **P**rimū seq̄ p̄simonia vī-
ctus q̄ est necessaria ad fructosuz acū
babendū in sumēdo et appetēdo cibū